

newton media

Analýza mediálneho obrazu **SCHIZOFRENIE**

období: 1. 8. 2016 – 31. 7. 2018

klasická média

---

zpracováno pro společnost: Ogilvy Public Relations, s.r.o.
datum zpracování: 4. 9. 2018

Obsah

Metodologie	2
1. Vývoj tématu schizofrenie	4
1.1. Schizofrenie v přeneseném slova smyslu	4
1.2. Vývoj tématu schizofrenie	5
2. Celkový mediální obraz schizofrenie	6
3. Mýty v publicitě schizofrenie	10
3.1. Mýty podle jejich vyznění	11
3.2. TOP média píšící o mýtech	14
3.2.1. Média podporující mýty	14
3.2.2. Média vyvracející mýty	15
4. Rozdělení tématu schizofrenie do skupin médií	16
4.1. Skupiny médií a typy příspěvků	16
4.2. Top média píšící o schizofrenii	16
Závěr – celkové zhodnocení	17

Metodologie

Cíl analýzy

Cílem analýzy bylo zmapovat mediální pokrytí tématu schizofrenie za období posledních dvou let v českých klasických médiích (tisk, weby, televize a rozhlas) a dát zadavateli analýzy zpětnou vazbu o tom, jak vůči této nemoci vyznívají zveřejněné příspěvky, jaké mýty jsou v nich zastoupeny a která média je nejčastěji šíří. Popis mýtů obdržel zpracovatel od zadavatele.

Výběr příspěvků

Klíčovým slovem pro výběr příspěvků za období 1.8.2017 do 31.7.2018 byla „schizofrenie“ ve všech variantách jeho výskytu v celostátních denících, regionálních titulech, webech a v televizním a rozhlasovém televizním zpravodajství a publicistice (*seznam konkrétních titulů bude zaslán na vyžádání*). Ručním čištěním byly v analýze vyčleněny příspěvky, které přímo nesouvisely s nemocí a zmiňovaly schizofrenii v přeneseném slova smyslu (viz kap. 1.1.). Zcela odstraněny byly z analýzy okrajové zmínky o knihách a filmech typu: „*zahrál si schizofrenik*“. Pokud však takový příspěvek více pojednával o schizofrenii jako nemoci, je součástí analýzy.

U regionálního Deníku a jeho online verzi denik.cz, který je charakteristický multiplicitním uveřejňováním stejných příspěvků v jeden den (až 71), je do analýzy započten vždy jen jeden výstup.

Sledované parametry

Celkové vyznění příspěvků (tonalita)

U každého příspěvku bylo vyhodnoceno, jak o schizofrenii informuje autor a jak zveřejněné informace mohou dopadat na čtenáře, diváky a posluchače.

pozitivní	informace o akcích na pomoc lidem, kterým byla diagnostikována schizofrenie, vyvracení mýtů, příběhy lidí, kteří se navzdory své nemoci úspěšně zařadili do pracovního procesu (např. chráněné dílny)
neutrální	informativní příspěvky, bez hodnotícího zabarvení, např. statistiky výskytu schizofrenie, policejní oznámení o hledání osob, u nichž byla diagnostikována schizofrenie; vyloučení schizofrenie u násilných činů; popis a projevy nemoci; popis systému péče o nemocné; metody léčení a léky na schizofrenii
negativní	příspěvky, které s výrazným citovaným zabarvením líčí násilné činy pachatelů, u nichž byla diagnostikována schizofrenie (např. vraždící schizofrenik); články, které potvrzují mýty (nevléčitelná nemoc, schizofrenik = nebezpečný; schizofrenik = nezaměstnatelný člověk, schizofrenik je třeba oddělit od společnosti apod.)

ambivalentní/nejednoznačné příspěvky

příspěvky, které líčí méně nebezpečné násilné činy pachatelů (např. krádeže) – osob majících schizofrenii, umírněným způsobem, bez expresivního titulku; příspěvky, v nichž jsou zastoupeny jak mýty, tak i jejich vyvracení; podfinancovanost péče o nemocné osoby; nejednoznačná tvrzení (např. *Soudní znalec z oboru psychologie nevyloučil, že se u obžalovaného rozvíjí schizofrenie*).

Mýty spjaté se schizofrenií

V analýze byly sledovány následující mýty, jejichž charakteristika byla dodaná zadavatelem:

- Sklony k násilí a agresivitě
- Neschopnost pracovat
- Nutnost dlouhodobých hospitalizací
- Schizofrenie se nedá vyléčit
- Následky špatného dětství
- Nemoc vyvolává užívání drog a alkoholu, pozitivně naopak působí nikotin
- Příznaky nemoci
- Rozdvojená osobnost
- Schizofrenie se může objevit ze dne na den
- Schizofrenici jsou mentálně retardovaní
- Schizofrenie je nakažlivá
- Schizofrenie není duševní nemoc
- Vliv potravin a chemikálií na schizofrenii

V jednom příspěvku mohlo být zachyceno i více mýtů. U každého mýtu bylo posouzeno jeho vyznění (tonalita), které mohlo být odlišné od celkového vyznění příspěvku. Jako mýtus byly identifikovány i příspěvky, které „nálepkovaly“ osoby, aniž v nich byla diagnóza schizofrenie potvrzena – např. „podle sousedů vrah trpěl schizofrenií“, „vraždící schizofrenik“ (bez dalších informací, které by diagnózu potvrzovaly).

Typ příspěvku

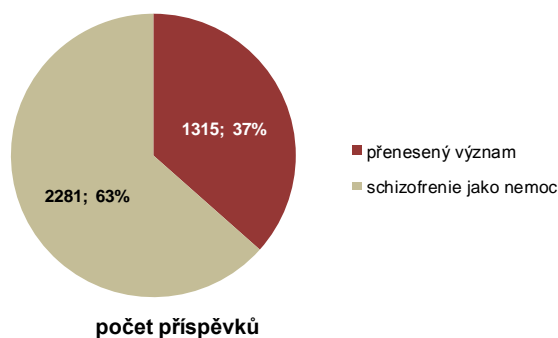
Zpravodajství:	příspěvek informující o určité události nebo jevu
Komentáře, názory:	příspěvek vyjadřující stanovisko autora, komentující nějakou událost; příběhy osob
Analýzy:	příspěvek uvádějící statistiky, trendy, porovnání
Rozhovor:	příspěvek obsahující alespoň dvě otázky a odpovědi

Schizofrenie v přeneseném slova smyslu

V analýze byly identifikovány různé varianty slova schizofrenie, v přeneseném slova smyslu vyjadřující určitou dvojakost či rozpolcenost.

1. VÝVOJ TÉMATU SCHIZOFRENIE

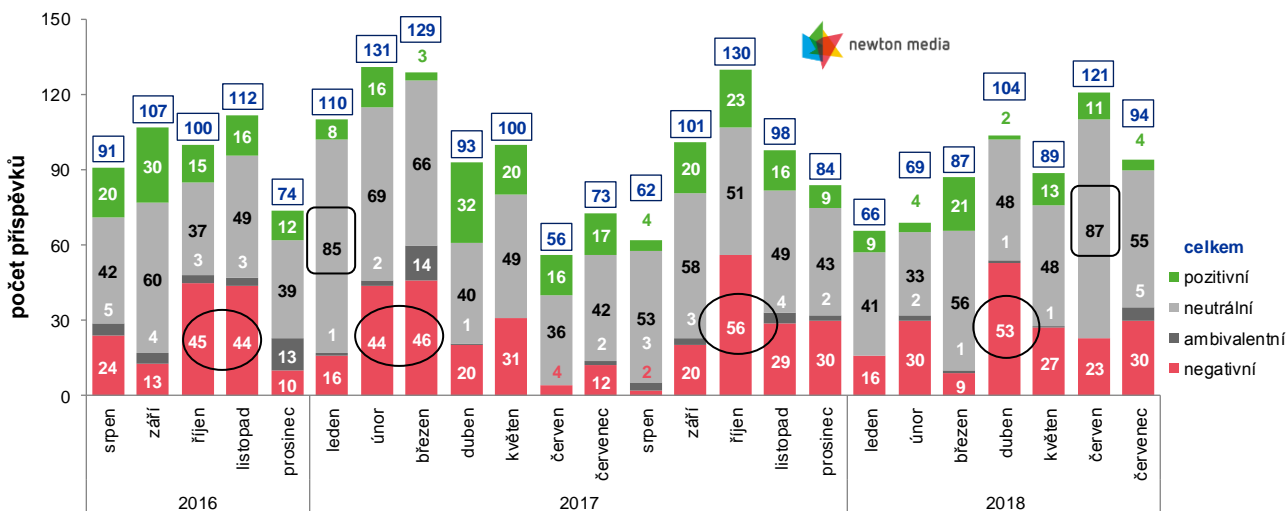
1.1. Schizofrenie v přeneseném slova smyslu

Graf ukazuje, jakou část publicity schizofrenie tvořily výrazy v přeneseném slova smyslu.

V posledních dvou letech česká média zmiňovala schizofrenii celkem v **3 596 případech**, z toho více než třetina příspěvků (37 %) však použila tento název v přeneseném slova smyslu jako ekvivalent výrazu pro dvojakost, rozpolcenost či protiklad. Autoři uváděli výrazy jako: *předvolební schizofrenie, schizofrenie Senátu, schizofrenie americké politiky nebo českého zdravotnictví, schizofrenní situace, schizofrenie vášně a lásky, legislativní schizofrenie, vědecká schizofrenie, schizofrenie tance, rakouská energetická schizofrenie, schizofrenní rozpoložení či nadávky typu: banda schizofreniků, agrofertí divize vypadají jako srazy schizofreniků. apod.* Tyto příspěvky nevstupovaly do dalších částí analýzy. Relevantních příspěvků, které se vztahovaly skutečně k onemocnění schizofrenií, bylo v médiích identifikováno v období 2016 - 2018 celkem **2 281**.

1.2. Vývoj tématu schizofrenie

Graf znázorňuje vývoj počtu příspěvků o schizofrenii. Zohledňuje současně vyznění příspěvků vůči této nemoci.

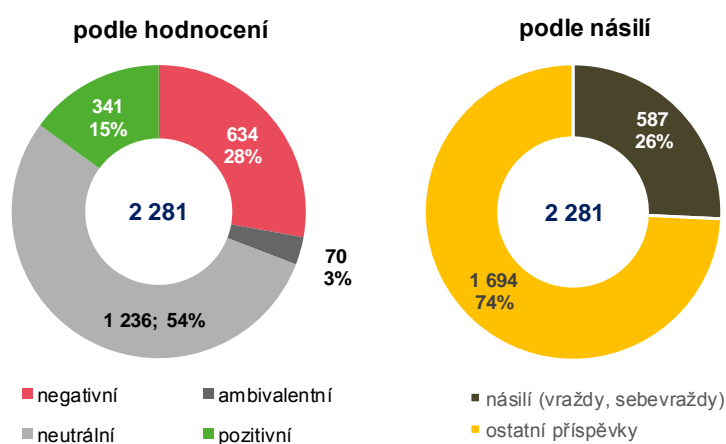
Publicita schizofrenie se ve sledovaném období vyvíjela cyklicky, kdy nárůst počtu příspěvků střídal jejich pokles, a to zejména pod vlivem negativních událostí spojených s násilnými činy osob, u nichž byla diagnostikována schizofrenie. Tyto události přitahovaly pozornost médií a projevily se v nárůstu publicity například v **říjnu a listopadu 2016** (vražda knihovnice z Horní Břízy na Plzeňsku). V **únoru a březnu 2017** média oživila případ Jana Heidingera, který v nepřítomnosti usmrtil svou matku a otčíma, byla mu stanovena ústavní léčba, ze které byl posléze propuštěn, avšak na nařízenou ambulantní léčbu přestal docházet. Média spekulovala, kde Heidinger žije (Indie), kolik lidí již napadl a kde všude se stala chyba (např. MfD 23.2.2017). V březnu média referovala o případu Marcela Kerouše, který před 13 lety zabil mačetou svoji matku a v roce 2017 žádal o propuštění z ústavní péče do ambulantní. Kroměřížský soud však jeho žádost zamítl.

Obdobný nárůst byl patrný v **říjnu 2017**, a to v důsledku zastavení trestního stíhání mladého muže pro vraždu svého 18letého kamaráda ve Varnsdorfu a nařízení jeho ochranné léčby. V **dubnu 2018** pak mediální prostor rozvířil případ střelby na policisty v azylovém domě v Domažlicích, kdy útočník, klient domu, odmítal v době před útokem brát léky a chodit ke své lékařce. Po útoku na policisty, které postřelil, spáchal sebevraždu.

Za vyšším zájmem novinářů o schizofrenii však nestály jen tyto tragické události. V **lednu 2017** média informovala v rámci neutrálních příspěvků například o novém způsobu diagnostiky pomocí kamery na sledování malého pohybu očí, který vyvinuli vědci Fakulty elektrotechnické ČVUT v Praze a při jehož testování se zaměřili na sexuální deviace, pacienty s různou formou schizofrenie a dyslektiky. V rozhovoru pro LN Zdeňka Panovská z Ústavu analýzy potravin a výživy vyvracela názor, že glutamát sodný působí negativně na Alzheimerovu chorobu nebo schizofrenii. Glutamát je podle Panovské obsažen i v mnoha přírodních potravinách, třeba rajčatech nebo parmazánu či v mateřském mléce. Množství, které výrobci do potravin přidávají, je v porovnání s tím, kolik ho nevědomky běžně sníme, minimální a jeho použití pro dochucení potravin je limitováno chutí (LN 21.1.2017).

V červnu 2018 zase média řešila „praktické“ otázky, jako například zda mají psychická onemocnění vliv na pojištění invalidity, přinášela výsledky studií na téma stigmatizace duševně nemocných (např. Medical Tribune 19.6.2018) či úvahy o tom, co všechno riskují partneři vyššího věku při početí dítěte.

2. CELKOVÝ MEDIÁLNÍ OBRAZ SCHIZOFRENIE

Levý graf ukazuje, jak se na celkovém mediálním obraze schizofrenie podílely jednotlivé hodnotící kategorie tonality, pravý pak podíl příspěvků s tématem násilí.

Ač by běžný čtenář médií mohl nabýt dojmu, že schizofrenie je především spojována s násilím (vraždy a sebevraždy), výsledky analýzy ukázaly, že se tak děje zhruba ve čtvrtině příspěvků (26 %), třetina příspěvků (31 %) pak vyznívá vůči této nemoci problematicky, negativně či ambivalentně. Dojem většího negativního angažmá médií může být dán skutečností, že negativní příspěvky s výrazně expresivními titulky na téma násilí se hojně objevují v médiích s vysokou čteností a sledovaností a tím i vyšším dopadem na čtenáře a diváky (zejména Blesk a blesk.cz a TV Nova).

Plná polovina příspěvků zveřejněná ve sledovaném období vyznívala vůči schizofrenii **neutrálně** (54 %) a v 15 % případů pozitivně. **Nejednoznačné** (ambivalentní) příspěvky obsahující negativní informace v méně vyhraněné formě než negativní příspěvky a obsahující informace potvrzující i vyvracející některý z mýtů, tvořily 3 % publicity.

Náměty negativních příspěvků:

Rok 2016

- Barbora Orlová, která v roce 2014 ubodala ve Žďáru nad Sázavou studenta, zůstává v zabezpečovací detenci (např. TV Nova 1.8 2016)
- Kouření matek během těhotenství je spojeno se schizofrenií u jejich potomků (Medical Tribune 13.9.)

- K doživotnímu trestu vězení a povinné psychiatrické léčbě odsoudil soud v rakouském Štýrském Hradci muže, který v roce 2015 ve vysoké rychlosti najížděl s terénním autem do chodců, tři lidi zabil a 34 zranil (např. týden.cz 30.9.2016)
- Vrah knihovnice Hany B. z Horní Břízy na Plzeňsku musí nastoupit do zabezpečovací detence (např. denik.cz 17.10.2016)
- Vrah z Jižních svahů ve Zlíně zmrzačil muže v léčebně (MfD 19.10.2016)
- Za vraždu ženy v pražské tramvaji uložil soud 17 let vězení (např. ceskenoviny.cz 1.11.2016)

Rok 2017

- Profesionální voják Vlastislav Růžička, který ubodal jednadvacetiletého spolupracovníka ve firmě Pleas v Havlíčkově Brodě, byl převezen do ÚVN v Praze. Bude se zkoumat, zda pachatel trpí schizofrenií (např. TV Nova 30.1.2017)
- Případ Jana Heidingera, který zavraždil svoji matku a otčíma (např. blesk.cz 20.2.2017)
- Soud zamítl žádost M. Kerouše, který mačetou zabil svoji matku, o propuštění z ústavního do ambulantního léčení (např. MfD 10.3.2017)
- Pacient psychiatrické olomoucké fakultní nemocnice trpící paranoidní schizofrenií při záchvatu napadl sanitáře. Po zásahu policistů taserem pacient zemřel (idnes.cz 3.4.2017).
- Matka zabila 7 svých dětí a neteř, souzena ale nebude. K činu ji prý navedla holubice (blesk.cz 4.5.2017)
- Vražda 18letého Dominika, pachatel trpěl schizofrenií (např. TV Prima 9.10.2017)
- Ve Frýdku-Místku mladý muž zavraždil svou matku. Podle sousedů trpí schizofrenií (např. TV Barrandov 18.12.2017)

Rok 2018

- Soud v americkém Wisconsinu poslal teprve 15letou Morgan Geysarovou na 40 let do psychiatrické léčebny. Spolu s kamarádkou se pokusila ubodat svoji spolužačku (tn.cz 5.2.2018)
- Jaroslav Berger, otec zavražděného Dominika si nemyslí, že pachatel je schizofrenik (např. blesk.cz 10.2.2018)
- Z Bohnic utekla schizofrenička, podle policie může být nebezpečná (např. TV Nova 24.2.2018)
- Pacient azylového domu v Domažlicích postřelil dva policisty, pak se zabil (např. ČT 1 10.4.2018)
- Schizofrenik dostal za vraždu dvou bratrů ústavní léčbu, byl nepřičetný (např. idnes.cz 25.5.2018)
- Kajínkova synovce obvinili z pokusu o vraždu. Podle jeho matky je útočník schizofrenik (např. Blesk 14.7.2018)

Náměty ambivalentních příspěvků

Rok 2016

- Město Zlín plánuje stavět byty pro lidi, kteří se léčí se schizofrenií. Obyvatelé mají strach a jsou proti (např. MfD 3.8.2016)
- Hnutí Slyšení hlasů, které sdružuje lidi, jimž v hlavě „někdo“ mluví, se stalo kontroverzní alternativou běžné psychiatrické péče (Respekt 17.10.2016)
- Drama při nákupech. Pomatený muž kropil v Blansku zákazníkы Lidlu hasicím přístrojem (např. idnes.cz 21.11.2016)
- Řidička ze Semilská stopaře nechtěla zabít, je nemocná, trpí schizofrenií (např. denik.cz 22.12.2016)

Rok 2017

- Právník, který trpí schizofrenií, nezaplátil v ostravském fast foodu. Po zásahu ochranky je v kómatu (např. novinky.cz 13.3.2017)
- Násilí ve zdravotnictví: Nejlepší obranou bývá obyčejná slušnost (Zdravotnicke noviny 10.7.2017)
- Čekárny psychiatrů praskají ve švech. Nejsou peníze (např. MfD 15.8.2017)
- Netradiční pohled na schizofrenii v knize The Far Side of Madness: nejen pouze nemoc s chemickými příčinami, ale životní krize, kdy se ke slovu hlásí skutečná osobnost člověka (denikreferendum.cz 29.11.2017)

Rok 2018

- Český náramek Mindpax sleduje spánek a pomocí speciálního algoritmu chrání lidi před depresemi nebo schizofrenií. Je však těžké docílit toho, aby lidé se schizofrenií náramek nosili (Forbes Next 23.3.2018)
- Reforma psychiatrické péče (ČT 1 23.4.2018)
- Psychiatři: Hlídat nebezpečné pacienty? Nejsou na to peníze (MfD 17.7.2018)

Náměty pozitivních příspěvků

Rok 2016

- Krajská zdravotní v atriu ústecké Masarykovy nemocnice hostí výstavu „Neviditelní lidé“ (MfD 10.8.2016)
- Rozhovor s Martinem Andersem, šéfem Psychiatrické společnosti ČLS JEP a České psychiatrické společnosti (zdravotnickyydenik.cz 15.8.2016)
- Poznatky ze studie Mindset provedené vědci z Národního ústavu duševního zdraví (Deník 22.8.2016)
- Pomoci schizofrenikům mají dvě Centra duševního zdraví v Karlovarském kraji. V Chebu ho chce provozovat mladoboleslavská společnost Fokus (MfD 24.8.2016)
- Chráněné dílny sdružení Fokus a jejich činnost (Deník 31.8.2016)
- Laboratoří Vodafone prošla řada užitečných projektů, mj. i mobilní aplikace R-ITAREPS, která usnadňuje život lidem se schizofrenií (chip.cz 2.9.2016)
- Třinecký happening pro duševní zdraví (Deník 22.9.2016)
- Příběhy osob, které se úspěšně vyrovnávají s diagnózou schizofrenie (Deník 29.9., 19.10., 5.11.2016)
- Psychiatr Michal Raszka z Privátní psychiatrické a psychosomatické kliniky v Třinci vyvrací stereotypy o nebezpečnosti všech schizofreniků (Deník 3.12.2016)

Rok 2017

- Nově otevřená Centra duševního zdraví v Budějovicích a Táboře (MfD 31.1.2017)

- Opavští lékaři zkoušejí nový trend v psychiatrii, takzvanou terénní službu (ČRo-Radiožurnál 11.2.2017)
- Na výstavě ve Fakultní nemocnici Plzeň je možné si vyzkoušet simulátor schizofrenie, díky němuž mohou návštěvníci na vlastní kůži prožít, co zažívá pacient trpící touto chorobou (Deník 20.2. 2017)
- Obsluhu Café Na půl cesty tvoří z velké části duševně nemocní, hlavně schizofrenici. Jde o úspěšný projekt podporující návrat nemocných lidí do běžného života (MfD 13.3.2017, denik.cz 16.5.2017)
- Objev vědců z Národního ústavu duševního zdraví s využitím magnetické rezonance pomůže lépe porozumět schizofrenii. Výsledky vědecké studie byly publikovány v prestižním časopise Schizophrenia Bulletin (zdn.cz 4.4.2017)
- Kritika a vyvracení mýtů vztahujících se ke schizofrenii (prozeny.cz 13.4.2017; idnes.cz 14.4.2017)
- Rozhovor s Cyrilem Höschlem, ředitelem Národního ústavu duševního zdraví na téma destigmatizace duševních poruch (ČRo Dvojka 20.4.2017)
- Chytré náramky Mindpax vycytají krizové momenty v péči o lidi se schizofrenií (HN 26.4.2017, aktualne.cz 30.4.)
- Pohled do světa schizofrenika nabízí „psychobudka“ v Kroměříži, Prostějově a Liberci (např. Katolický týdeník, 23.5.2017, genusplus.cz 4.12.2017)
- Projekt TULipanu v Liberci chce mluvit o mýtech kolem schizofrenie (Deník 23.6.2017)
- Festival na Náplavce přiblíží, jak se cítí duševně nemocný člověk (ozdravotnictvi.cz 8.7.2017)
- Vznikne první Centrum duševního zdraví na jižní Moravě (Deník 10.10.2017)
- V Opavě již 20 let funguje chráněné bydlení pro psychicky nemocné jedince (polar.cz 31.10.2017)

Rok 2018

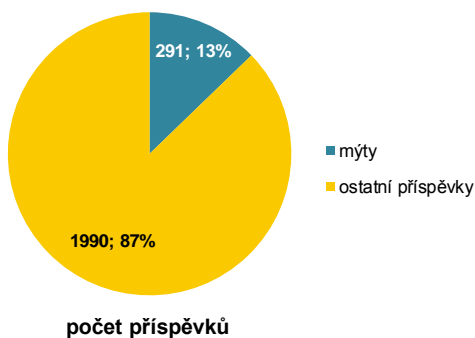
- Lidé s diagnózou schizofrenie dostanou terénní sestry (Deník 14.2.2018)
- Reforma psychiatrie: Pacientům pomohou specializované týmy (Deník 20.3.2018)
- 3D brýle přibližují lidem zlomek života schizofrenika (HN 13.5.2018)
- Cílem spolku Nevypusť duši je bořit mýty, jimiž jsou poruchy psychického zdraví stále opředeny (zdn.cz 25.5.2018)
- Průzkum spolku Revenium ukázal, že většina lidí, kteří znají pacienty se schizofrenií, nepovažuje jejich nemoc za překážku v přátelství, společném soužití či v zaměstnání a sousedských vztazích (tyden.cz 7.6.2018)

- Reforma psychiatrie povede ke vzniku komunitních center (Zdravotnictví medicína 30.7.2018)

Neutrální příspěvky

Neutrálně vyznívaly příspěvky o násilných činech, u jejichž pachatelů se nepotvrdila domněnka schizofrenie, zmínky o historických nebo současných osobnostech (např. Masaryk, spisovatelka Markéta Dohnalová zpěvačka Demi Lovato, Rapper Kanye West a další), které trpěly schizofrenií, statistiky o tom, s jakými potížemi chodíme k psychiatrovi, informace o odborných přednáškách na téma schizofrenie, léčivech na léčbu schizofrenie, rizikách vzniku schizofrenie, nejnovějších poznatcích z oboru psychiatrie, oznámení policie ohledně pátrání po schizofrenně nemocných lidech (bez zmínky o jejich nebezpečnosti), testování přístrojů pro snazší diagnózu schizofrenie, neutrálně popsané příznaky schizofrenie. Schizofrenie se rovněž často objevovala jako okrajová součást nejrůznějších příběhů osob (např....“trpěl schizofrenií“.....“postupně se u ní rozvinula schizofrenie apod.)

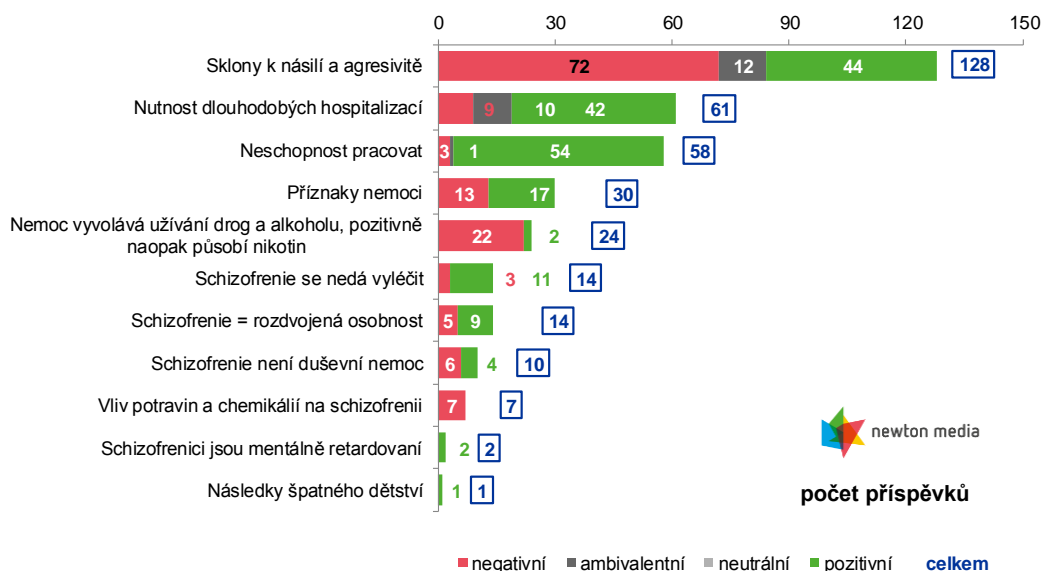
3. MÝTY V PUBLICITĚ SCHIZOFRENIE

Graf zachycuje podíl příspěvků obsahujících mýty, a to jak v podobě jeho potvrzení, tak i vyvrácení. V případě, že v jednom příspěvku bylo zachyceno více mýtů, je takový příspěvek do grafu započten pouze jednou.

Alespoň jeden z mýtů (viz kap. 3.1.) byl obsažen ve 13 % příspěvků. V některých případech bylo v jednom příspěvku zachyceno více mýtů.

3.1. Mýty podle jejich vyznění

Graf ukazuje počty příspěvků, v němž byl zachycen některý z mýtů, a to buď ve formě jeho potvrzení (negativní vyznění), nebo naopak vyvracení (pozitivní vyznění). Ambivalentní vyznění informuje o příspěvcích, kde byly zachyceny obě polohy – potvrzení i vyvracení mýtů.

Sklony k násilí a agresivitě

Nejčastěji zastoupeným mýtem v publicitě schizofrenie byl mýtus, který přiživuje ve společnosti dojem, že osoby se schizofrenií jsou **nebezpečné, mají sklony k násilí a agresivitě**. Mýtus byl zachycen v případě, že autor psal o „schizofrenikovi“, aniž by doložil, kdo tuto diagnózu potvrdil. Autor se pak často odvolával na tvrzení „sousedky“ nebo „známých“, event. psal o tom, že pachatelka násilného činu, „je zřejmě schizofrenička“ (např. *Žena, která zabila svoji matku, je zřejmě nepříčetná schizofrenička*, tn.cz 13.2.2017). Tyto příspěvky vyznívaly vůči schizofrenii **negativně**. **Ambivalentně** (tj. nejednoznačně) vyznívaly příspěvky, které zachytily obě polohy vztahu k této nemoci – pozitivní i negativní. Typickým příkladem ambivalentního příspěvku byly informace o snahách zlínské radnice vystavět byty pro lidi se schizofrenií. Proti tomuto záměru se postavili místní obyvatelé čtvrti Letná, kteří se obávali útoků psychicky nemocných lidí. Média o záměru informovala již v roce 2016 (např. MfD 3.8.2016), o rok později však musela konstatovat, že magistrát výstavbu bytů pro nemocné zastavil (TV Nova 14.11.2017). **Pozitivní** příspěvky mýtus násilí coby typický znak onemocnění schizofrenií vyvracely a šířily přesvědčení, že panika z psychiatrických pacientů je zbytečná (např. *Zlo není diagnóza*, Respekt 1.8.2016). Pozitivně na vyvracení mýtu působily i příběhy pacientů, kteří se úspěšně vyrovnávají s diagnózou schizofrenie (např. *„Martin: Lidé se nás bojí, ale narkomané mohou být nebezpečnější“*, Deník 23.6.2017 nebo *Dostala jsem se z kazajky, ze svěrací, Blesk pro ženy* 2.10.2017). K vyvracení mýtů přispěla i vyjádření pracovníků terénních týmů, např. Kláry Zárubové ze Znojma, která uvedla: *„Obavy nejsou na místě. Lidé s duševním onemocněním totiž velmi často obrací násilí proti sobě. Existuje spousta statistik hovořících o tom, že mnohem nebezpečnější jsou mladí muži v autech než lidé se schizofrenií.“* (denik.cz 12.11.2017).

Nutnost dlouhodobých hospitalizací

Tento mýtus se v žebříčku sledovaných umístil na druhém místě a byl v médiích zastoupen převážně ve formě jeho popírání. Média uveřejňovala informace o nutnosti reformy psychiatrické péče, která by měla mimo jiné méně hospitalizovat pacienty s duševním onemocněním a naopak navýšit počet zařízení, do kterých budou pacienti docházet z domova (např. ČRo-Radiožurnál 16.7.2017). Nezřídka se v tom novináři odvolávali i na zahraniční zkušenosti. K tématu zaznívaly odborné komentáře, jako např. od ředitele Národního ústavu duševního zdraví Cyrila Höschla nebo Martina Anderse, předsedy Psychiatrické společnosti ČLS JEP, jejichž stanoviska byla zastoupena zejména v odborných periodikách (např. Medical Tribune 25.4.2017, Zdravotnictví medicína 30.7.2018).

Odbourávání mýtu nezbytnosti dlouhodobých hospitalizací příliš nepomáhaly **negativně vyznívající** příspěvky motivované konkrétními příklady osob propuštěných do ambulantní léčby, kterou však ignorovaly a pod vlivem nemoci spáchaly další trestné činy (např. *Devianti na svobodě*, MfD 4.6.2018, TV Prima, pořad Očima Josefa Klímy 19.2.2017). Rovněž slovní výrazy „skončil na psychiatrii“ (Naše rodina 14.11.2017) nebo „zřejmě skončí za mřížemi psychiatrické léčebny na dlouhou dobu a možná i na zbytek života“ (polar.cz 18.12.2017) mohou v čtenářích vyvolávat pocit, že je společensky žádoucí osoby s duševním onemocněním držet v ústraní.

Ambivalentní postoj k mýtu dlouhodobých hospitalizací byl patrný v příspěvcích o snaze zlínské radnice vystavět ve Zlíně 11 bytů pro osoby s duševním onemocněním, proti kterému se však postavili místní obyvatelé (viz také mýtus Sklony k násilí a agresivitě).

Neschopnost pracovat

Stereotyp, že lidé vyrovnávající se se schizofrenií jsou nezaměstnatelní, byl v médiích zastoupen, stejně jako předchozí mýtus o nutnosti dlouhodobých hospitalizací, převážně **v podobě jeho popírání**. V médiích se objevovaly informace o aktivitách sdružení Focus, které se zaměřuje na začleňování osob s duševním onemocněním do společnosti a provozuje chráněné dílny, jako např. Café na půl cesty v Praze (např. MfD 13.3.2017, blesk.cz 15.5.2017), libereckou kavárnu V patře (genusplus.cz 13.10.2017). Pozitivně ve vztahu ke stereotypu vyznívaly i konkrétní příběhy lidí s diagnózou schizofrenie, kteří pracují a jsou užiteční pro své okolí, jako např. rozhovor s peer konzultantem Vladimírem Conkem v Deníku (5.11.2016): „*Do celého projektu jsem naskočil tak nějak postupně. Účastnil jsem se různých školení, týmových schůzí. Později jsem si dodělal kurz pracovníka v sociálních službách, který mi umožnil pracovat jako zaměstnanec Centra duševního zdraví. Musel jsem se vzdělávat, aby má práce nebyla založená jen na osobní zkušenosti. Nyní mám na starost své klienty, účastním se terénu a týmových schůzí. Vyjíždím ale i do zdravotních zařízení a musím říct, že je to těžké předstoupit před zdravotní personál a říct jim do očí, co dělají špatně.*“

Medializovány byly rovněž aktivity sdružení Práh Jižní Morava (Florence 6.11.2017) provozující Café Práh, sdružení Tulipan, jehož chráněnou dílnu si vybrala ČT pro jeden ze čtyř adventních koncertů (denik.cz 7.12.2017), trutnovského stacionáře Regionálního institutu ambulantních psychosociálních služeb, kde s velkou kreativitou vytvářejí lidé s duševním onemocněním kolekce šperků (idnes.cz 30.10.2017).

Na podporu mýtu o nezaměstnatelnosti osob se schizofrenií naopak vyzněly tři příspěvky, z nichž jeden líčil peripetie mladého muže, který si „*kvůli rakovině a schizofrenii nemohl najít práci*“ (blesk.cz 23.6.2018). Portál týden.cz také uveřejnil informaci ČTK o vystoupení Ozzy Osbourn v Praze, kde mj. uvedl: „*Cena, kterou Ozzy platil za slávu a bohatství, však byla tvrdá - v roce 1978 byl jako práce neschopný schizofrenik se závislostí na alkoholu a drogách ze skupiny vyhozen*“ (týden.cz 11.6.2017).

Časopis Pestrý svět zase míní, že miláček seriálů, herečka Amanda Bynes, o které se spekulovalo, že trpí maniodepresivní psychózou a schizofrenií, by s takovou diagnózou svou profesi vůbec neměla dělat (Pestrý svět 10.5.2017).

Jeden nejednoznačně vyznívající příspěvek s titulkem „18 lenochů, kteří na to vyzráli: podívejte se, jak je lenost prospěšná“ (G.cz 23.2.2017) mj. uvedl: „Existuje skutečná chorobná lenost zvaná odborně avolice, která vychází z naprosté ztráty motivace v důsledku psychických chorob jako klinické deprese či schizofrenie“.

Příznaky nemoci

Mýtus podivného chování osob s diagnózou schizofrenie byl identifikován ve 30 příspěvcích, z toho 13 z nich jej přímo podporovalo, když např. líčilo bizarní chování muže, jenž zavraždil osamělou ženu v tramvaji: „Lidé z chatové osady si myslí, že má schizofrenii nebo "myšky v hlavě" (aktualne.cz 1.11.2017), „Odhadoval jsem u něj příznaky schizofrenie. Jednou třeba zmlátil ženu, protože mu řekla, že je moc hubený a nesla mu jídlo“ (blesk.cz 1.11.2016). O českém rapperovi Raegovi, který bral drogy, web super.cz (17.4.2017) napsal: „Jeho byt připomínal doupě schizofrenika“. TV Nova zase opatřila reportáž o zásahu policie proti mladému muži, který je podle sousedky schizofrenik a zabarikádoval se v bytě na sídlišti v pražských Kobylisích, titulkem Obléhání pomatence (TV Nova 8.2.2018).

Mýtus „schizofreniků - podivínů“ vyvraceli zejména odborníci, jako např. třinecký psychiatr a psychoterapeut Michal Raszka, který pro Týdeník Frýdecko-Místec (6.12.2016) uvedl: „Nerad dávám lidi do jedné přihrádky. Moc záleží na postoji daného člověka, rodinném zázemí, výchově, závažnosti onemocnění, zátěži v práci. Není schizofrenie jako schizofrenie. Je mnoho nemocných, kteří žijí skutečně naplněný život, jsou produktivní, mají rodiny, starají se o děti“. Kolektiv odborníků z Národního ústavu duševního zdraví věcnou formou popsal na portále zdn.cz varovné příznaky možného psychotického onemocnění, které by mohly přispět k časně diagnostice psychotických onemocnění (6.2.2017).

Nemoc vyvolává užívání drog a alkoholu, pozitivně naopak působí nikotin

Mýtus schizofrenie vyvolané užíváním drog byl zastoupen ve 22 příspěvcích. Ne vždy však autoři dávali jednoznačně mezi drogy a schizofrenií rovnítko. Z prohlášení Vítka Svobody (ČRo-wave.cz: „Užívání konopí (také) zvyšuje riziko vzniku schizofrenie a úzkostných poruch“ není zřejmé, zda autor má na mysli, že konopí způsobuje schizofrenii, nebo je jejím spouštěčem. Dle našeho názoru však i tyto nepřesné formulace podporují v čtenářích mýtus, že nemoc vyvolává užívání drog. Mýtus podpořila i moderátorka ČT 1 Michaela Jílková (pořad Máte slovo, 7.12.2017) nepřesnou citací, když uvedla hosta svého pořadu slovy: „Z dlouholeté praxe mám zkušenost, že marihuana vyvolává schizofrenii, maniodepresi a další psychotická onemocnění. Varuje vedoucí komunity pro drogově závislé Pastor Bonus“. Z dalšího vývoje diskuse bylo však již patrné, že Petr Opletal, vedoucí komunity Pastor Bonus měl na mysli spouštění schizofrenie pod vlivem marihuany, nikoli že by droga mohla nemoc přímo vyvolat. Mýty o negativním účinku drog v tomto smyslu jednoznačně popřeli odborníci z Národního ústavu duševního zdraví (Zdravotnictví medicína 18.4.2017), jejich stanovisko tlumočil i Petr Třešňák v časopise Respekt (6.11.2017).

V analyzovaných příspěvcích byl zachycen i další mýtus, a to že nikotin dokáže opravit mozkové poruchy, které způsobuje schizofrenie (např. časopis Téma 3.2.2017). Podle časopisu se již začalo s hledáním léčiv, která by byla zaměřena na nikotinové receptory v mozku. Tento názor podpořil i Pavel Houser z portálu sciencemag.cz 10.2.2017. Nikotin za „přítele“, kterého sami objevili lidé trpící schizofrenií a ADHD, označil i časopis Euro (13.2.2017).

Další mýty

Mýtus **nevléčitelnosti schizofrenie** byl zachycen ve stejném počtu příspěvků jako mýtus o schizofrenii jako **rozdvojené osobnosti** (14 příspěvků). Druhý z uváděných mýtů však byl nepřímo zastoupen v příspěvcích, které zmiňovaly schizofrenii v přeneseném slova smyslu jako ekvivalent výrazu pro dvojakost, rozpolcenost či protiklad (viz kap. 1.1.). Vzhledem k četnosti výskytu těchto výrazů v médiích (1315 příspěvků) lze usuzovat na pevné zakořenění tohoto mýtu v hlavách českých novinářů i v běžné mluvě obyvatel ČR.

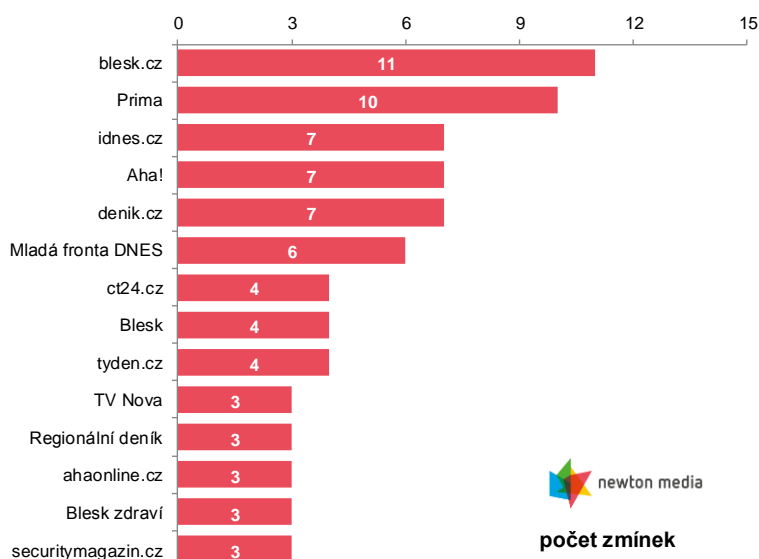
K absurdnímu názoru, že **schizofrenie není nemoc**, dospěl Pakistánský nejvyšší soud, aby otevřel cestu k popravě duševně nemocného muže, který byl v minulosti odsouzen za vraždu (zdravotnickyydenik.cz 22.10.2016). Rovněž podle mínění exorcistů si řada lidí plete schizofrenii s posedlostí ďáblem (blesk.cz 14.10.2016).

V médiích se rovněž objevily názory, že **některé potraviny či chemikálie mohou vést ke schizofrenii**, event. pomáhají při duševních nemocech. Novináři zmiňovali např. dlouhodobé vystavení pesticidům při sklizni banánů (blesk.cz 31.12.2017) či Fencyklidin, původně vyvinutý jako veterinární anestetikum. „Pokud to (s ním) přeženete, ocitnete se v ohrožení života. Minimálně si užijete schizofrenii.“, uvedl web G.cz (28.4.2018). Lidem se schizofrenií a autismem pak podle deniku.cz pomáhá bezlepková dieta (11.5.2017).

Poslední dva mýty o tom, že osoby s diagnózou schizofrenie jsou **mentálně retardované** a že schizofrenie je nemoc způsobená **nelehkým dětstvím** byly v médiích zastoupeny jen v podobě jejich popření (2, resp. 1 příspěvek).

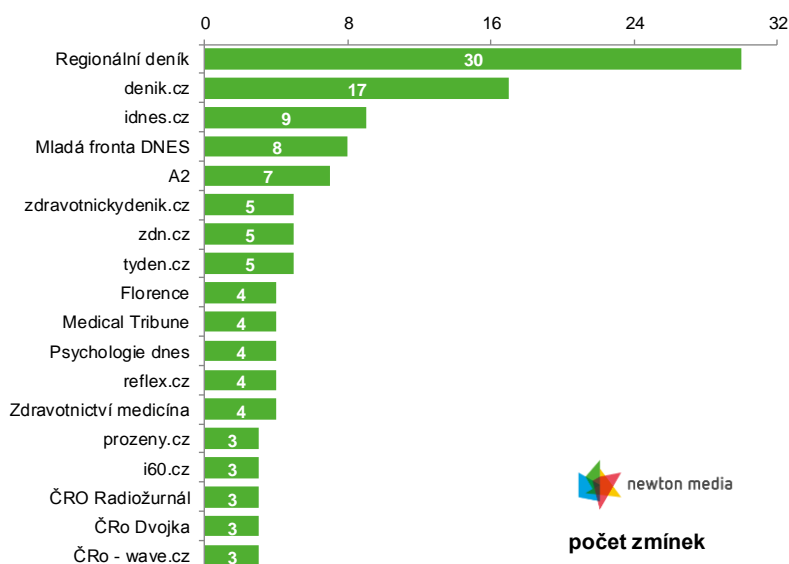
3.2. TOP média píšící o mýtech

3.2.1. Média podporující mýty

Graf přináší přehled médií, která dávala nejčastěji prostor pro potvrzení mýtů o schizofrenii. Zachycena jsou média, která publikovala tři a více příspěvků s výskytem některého mýtu.

3.2.2. Média vyvracející mýty

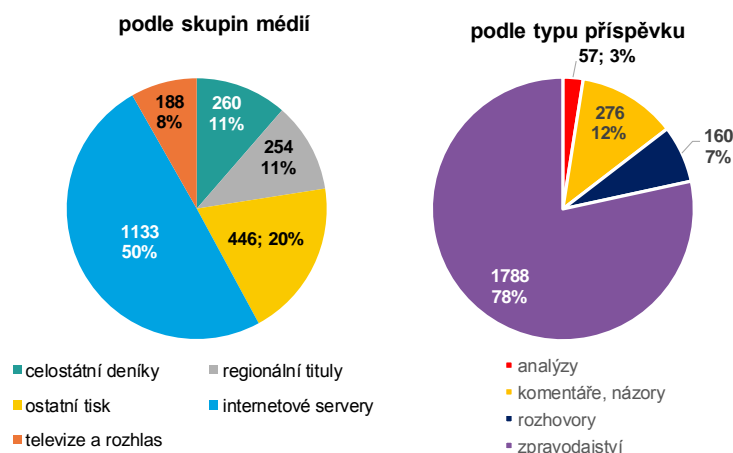
Graf ukazuje média, v nichž se nejčastěji objevovaly příspěvky vyvracející mýty o schizofrenii. Zachyceny jsou média, která publikovala tři a více příspěvků vyvracejících mýty o schizofrenii.

Analýza potvrdila, že největší zastoupení mýtů vztahujících se ke schizofrenii, bylo patrné v tzv. „bulvárních“ médiích typu Blesk a jeho online verzi blesk.cz, v měsíčníku Blesk zdraví, v časopise AHA! a jeho webových verzi ahaonline.cz, v TV Nova a TV Prima. Mýty šířil i regionální Deník, který se však současně umístil v čele žebříčku médií, která mýty vyvracela. Regionální Deník hojně informoval zejména o násilných trestných činech osob v regionu působnosti listu a v pozitivním duchu přinášel informace o konkrétních akcích v regionu na podporu osob s diagnózou schizofrenie (např. psychobudky, Centra duševního zdraví apod.).

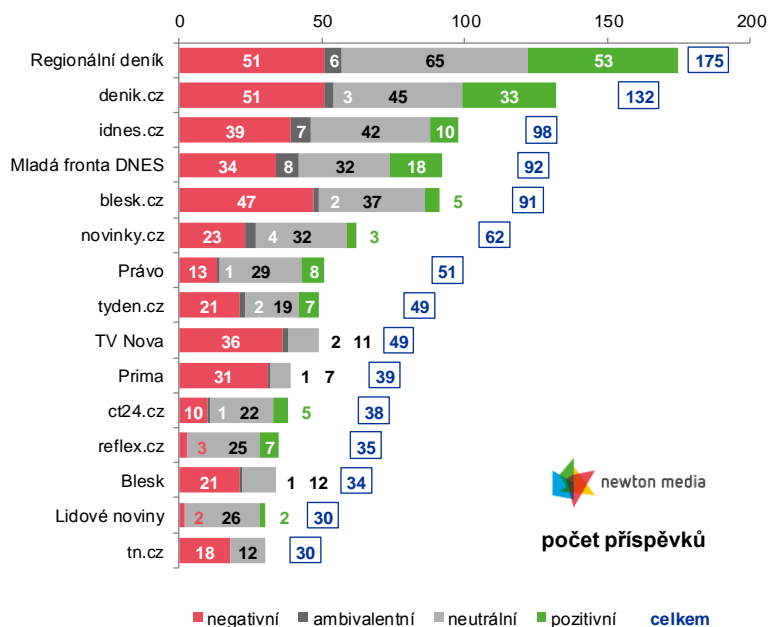
4. ROZDĚLENÍ TÉMATU SCHIZOFRENIE DO SKUPIN MÉDIÍ

4.1. Skupiny médií a typy příspěvků

Graf znázorňuje rozdělení publicity schizofrenie do skupin médií (vlevo) a do jednotlivých typů příspěvků (vpravo).

4.2. Top média píšící o schizofrenii

Graf přináší žebříček médií, jež se nejčastěji zajímala o schizofrenii, resp. o události spojené s lidmi, u nichž byla diagnostikována nebo přisuzována schizofrenie.

V čele žebříčku médií, která přinášela ve větší či menší míře informace o schizofrenii, se umístila média s vysokým dopadem na čtenáře, diváky a posluchače (např. Blesk, blesk.cz, TV Nova, MfD, novinky.cz). Informace o schizofrenii se tak mohly dostat k velkému počtu recipientů a mohly ovlivnit jejich názor na toto onemocnění.

ZÁVĚR – CELKOVÉ ZHODNOCENÍ

Obraz schizofrenie je do značné míry v médiích spojován s **násilím**, zejména s útoky osob, u nichž byla diagnostikována tato nemoc nebo ji novináři pachatelům přisuzovali na základě informací „z osvědčených zdrojů“ (např. výroky sousedů či známých). Zhruba polovina všech analyzovaných příspěvků (54 %) sice vyznívala vůči schizofrenii **neutrálně**, nicméně je třeba mít na paměti, že součástí analýzy byly veškeré, byť jen okrajové zmínky o této nemoci. A právě ty často vyznívaly neutrálně. V případě ponechání příspěvků, které se schizofrenii zabíraly ve větším rozsahu (odstavec, celý článek), by byl poměr problematicky vyznívajících (negativních a ambivalentních) příspěvků výrazně vyšší. Informace o násilných činech osob, ať již s potvrzenou nebo nepotvrzenou schizofrenií, vycházely rovněž v médiích **silných z hlediska čtenosti a sledovanosti**, zasáhly tak velkou část populace a byly často opatřeny expresivně vyznívajícím titulkem (např. „*Šílený schizofrenik ubodal v léčebně tři ženy*“, „*Schizofrenik, který zavraždil vlastní matku, chce z léčebny domů*“, „*Schizofrenik přizabil pacienta a vyrazil mu oko. Už dříve zabíjel*“), které se vrývají do myslí čtenářů a posilují povědomí o schizofrenii, coby nebezpečné nemoci. Ostražitý postoj veřejnosti prohlubují zejména široce medializované případy typu Barbora Orlová a zavražděný student ve Žďáru nad Sázavou, vražda knihovnice z Horní Břízy, dvojnásobný vrah Heidinger propuštěný do ambulantního léčení, útok muže ze Zlínska, který mačetou zabil svoji matku či zabití 18letého Dominika jeho kamarádem. Na tyto události se zaměřovala zejména bulvární média (Blesk, AHA!, TV Nova), která o nich obsírně referovala a sehrála tak rozhodující roli v šíření informací o nebezpečných schizofrenicích.

Sklony k násilí a agresivitě osob vyrovnávajících se se schizofrenií byly identifikovány jako nejčastější z **mýtů**, které se v médiích objevují, pomineme-li hojně využívané výrazy schizofrenie v přeneseném slova smyslu jako ekvivalent pro dvojakost, rozpolcenost a protiklad, které podporují mýtus schizofrenie jako rozdvojení osobnosti. Dobrou zprávou je, že se mýty často v médiích objevovaly současně s jejich popíráním. Popírán byl zejména mýtus **nezaměstnatelnosti osob** vyrovnávajících se schizofrenií a nutnost jejich **dlouhodobých hospitalizací**. Kus práce v tomto směru odváděla odborně zaměřená média (Medical Tribune, zdravotnickýdeník.cz, Zdravotnictví medicína, Psychologie dnes) se stanovisky renomovaných psychiatrů, ale i zpravodajsky zaměřená média, která přinášela pozitivní příběhy osob s touto nemocí, jež se začlenily do pracovního procesu a žijí spokojený život (např. Deník a deník.cz). Toto lze považovat za pozitivní trend v medializaci schizofrenie, stejně jako trend otevírat v médiích otázky úrovně psychiatrické péče v Česku, diskutovat o příležitostech a rizicích nastartované reformy této péče, jež má za cíl mimo jiné i destigmatizovat osoby s duševním onemocněním.

Kontakt

Ing. Věra Čarná

vedoucí oddělení mediálních analýz

M: 00420 724 345 324

vera.carna@newtonmedia.cz

Obchodní oddělení:

T: 00420 225 540 201

obchodni@newtonmedia.cz

NEWTON Media, a.s.

Na Pankráci 1683/127, 140 00 Praha 4

www.newtonmedia.cz